

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

"קדושים תהיו" (א)

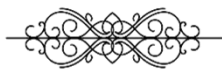
פרשות מטות-מסעי

תשפ"ו

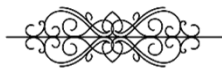
לומדים יקרים,

בחודש הקרוב נפרסם את ביאור הרב למאמר "קדושים תהיו",
מספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק.
לעצרתנו, אין בידינו את הביאור לחלק הראשון של המאמר, ולכן הבאנו רק את
לשון המאמר.

תוכן העניינים

- הנשמות במקורן - בחינת מים העליונים4
- לידת הנשמות - צורך עלייתן5
- אהבת "בכל נפשך"7
- אהבת "בכל מאדך"9

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"קדושים תהיו כי קדוש אני" כו'. להבין זאת מה זה נתינת טעם "כי קדוש אני", והלא לא נערוך אליו קדושתו, וכתיב: "אין קדוש כה". גם להבין מה שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק "והיה הנשאר כו', קדוש יאמר לו", "עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש".

הנה איתא במדרש בענין ג' פעמים קדוש שבקדושה: "משל לבני מדינה שעשו שלוש עטרות למלך. מה עשה המלך? הניח בראשו אחת ושנים בראש בניו כו', הדא הוא דכתיב: "כי קדוש אני, והתקדשתם והייתם קדושים""", עד כאן לשונו. ולהבין כל זה, גם להבין מאמר רבותינו ז"ל: "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים". צריך להקדים הפסוק "לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו", פירוש: כי התהום שהוא הים אוקיינוס סובב העולם מכל צד כחגורה, ומתחלה היתה הארץ מובלעת בתוך התהום לגמרי ולא היתה נראית כלל, עד שאמר ביום שלישי למעשה בראשית "יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה". וזהו ענין "לרוקע הארץ על המים" כידוע, דהיינו שנתגלה הארץ מלמעלה וירדו המים למטה.

והנה המעיינות והנהרות המתפשטים בארץ שרשם ומקורם הוא ממימי התהום, אלא שיוצאים מהתהום לתוך עובי הארץ על ידי גידים דקים, דארעא חלחולי מחלחלא. ובמקום שבוקעים ויוצאים מעובי כדור הארץ להיות נובעים ומתפשטים בגילוי, שם הוא ענין גילוי המעיין והנהר, והוא ענין מים הנובעים שנובעים מן הארץ על ידי גידים כידוע. והנה, אף שמי המעיין והנהר נמשכים מן התהום כנזכר לעיל, מכל מקום אנו רואים שנשתנו לעילוי מאד על ידי שנובעים דרך הארץ, שהרי מי הים הם מלוחים וגרועים מאד, מה שאין כן מי המעיין נקראים מים חיים, שהם באמת חיים וצלילין ומתיקין ומים זכים כו'. וכל זה גרמה להם על ידי שנמשכו דרך עובי כדור הארץ, שעל ידי זה נתבררו מהפסולת שיש במי התהום, עד שכשבקעו אחר כך להתגלות מעובי הכדור לחוץ הם זכים וחיים וצלילין ומתיקין כו'.

והנמשל מזה יובן למעלה בענין ירידת הנשמות להתלבש בגוף בעולם הזה, ירידה צורך עלייה, שהוא כמשל התפשטות מי התהום בעובי כדור הארץ שהוא למטה במדרגה מיסוד המים, כדי שעל ידי זה יזדככו המים ויהיה להם יתרון רב ועילוי עצום מאד כשיבקעו אחר כך דרך עובי הארץ להתפשט לחוץ במעיינות ונחלים כו'. כי הנה שרש הנשמות כולם הוא גם כן מבחינת מים עליונים, שהם הנקראים מיין דוכרין בספרי הקבלה, על היותם נמשכים מלמעלה למטה. כי בחינת המשפיע נקרא זכר כידוע, והוא בחינת "אור זרוע לצדיק" כו', ומשם נמשכים בבחינת אוצר ששמו גוף, הוא בחינת ארץ העליונה דעבדת פירין, כדי שמשם יומשכו אחר כך לעולם הזה (ויש גם כן בחינת מיין נוקבין למעלה, ומשניהם נולדה הנשמה כידוע).

וזוהו ענין "ואתה נפחת בי", כמו שכתוב: "ויפח באפיו", בא להורות שכמו על דרך משל מעט המים המתפשטים מהאוקיינוס ונכנסים בעובי כדור הארץ היו נכללים תחלה במים הרבים ועצומים דהאוקיינוס, כבכלל מאתים מנה; וכן הענין ברוח אלוקי שנפח הנשמה בגוף, שרוח הנשמה שבגוף הייתה תחלה כלולה בעצמות כוח רוח אלוקי המנפח, כבכלל מאתים מנה.

וזוהו שאמר אליהו "חי ה' אשר עמדתי לפניו", וענין עמידה זו היינו כשהייתה נשמתו עדיין במקורא דכולא, בחינת מים עליונים, דהיינו בחינת מים דוכרין ומים נוקבין דאצילות. והוא גם כן ענין צרור החיים שנזכר גבי דוד, "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים". ונקרא בשם צרור, דהיינו שכמו על דרך משל דבר הנקשר, שהוא בלתי מופרד ליש ודבר בפני עצמו כלל. וכמו כן הנשמות בעודם שם לפני ה' הם בבחינת ביטול בתכלית ממש, והיו לאחדים ממש עם אלוקות. ונקראים על שם זה 'נוני ימא', דהיינו כמשל הדגים שהם לאחדים עם הים וכל חיותם הוא ממנו, שהרי לא יוכלו להתקיים בלתי מים כלל. וכך הנשמות כשהם שם אינן בבחינת פירוד כלל ממקורן, שהם מיין עילאין הנזכרים לעיל. וזוהו לשון "אשר עמדתי לפניו", שעמידה היא בחינת ביטול, כידוע בענין תפלת שמונה עשרה ש בעמידה מהאי טעמא.

והנה משם ירדו בבחינת ארץ העליונה, והוא ענין לידת הנשמות, כמו שכתוב בפרי עץ חיים על הפסוק "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים" כו',

הרבים ועצומים דהאוקיינוס, כבכלל מאתים מנה; וכן הענין ברוח אלוקי שנפח הנשמה בגוף, שרוח הנשמה שבגוף הייתה תחלה כלולה בעצמות כוח רוח אלוקי המנפח, כבכלל מאתים מנה. כלומר כשם שהמים נכללו במקורם במאגר גדול בהרבה, כך גם כביכול הנשמה היא במקורה חלק ממכלול גדול יותר של הרוח האלוקית, ומשם היא נובעת.

הנשמות במקורן - בחינת מים העליונים

וזוהו שאמר אליהו "חי ה' אשר עמדתי לפניו" (מלכים ב ה, טז), וענין עמידה זו היינו כשהייתה נשמתו עדיין במקורא דכולא, בחינת מים עליונים, דהיינו בחינת מים דוכרין ומים נוקבין דאצילות.

לצערנו, אין בידינו את הביאור לחלקו הראשון של המאמר. בחלק זה הצמח צדק ממשיך את ירידת הנשמה לעולם הזה למי מעיין, שכשם שהם עוברים דרך האדמה ועל ידי כך הם מזדככים ונעשים מתוקים, כך גם ירידתה של הנשמה לעולם הזה עוברת דרך המלכות שמזככת אותה. לעיתים, הנשמה עוברת את המסלול הזה שוב ושוב בגלגול נשמה, עד שהיא מצליחה להזדכך ולהגיע למעלה הרצויה. וממשיך הצמח צדק ומפתח את היחס בין המשל לנמשל:

וזוהו ענין "ואתה נפחת בי", כמו שכתוב: "ויפח באפיו" (בראשית ב, ז), בא להורות שכמו על דרך משל מעט המים המתפשטים מהאוקיינוס ונכנסים בעובי כדור הארץ היו נכללים תחלה במים

למשל אם מכינים כלים מעצמות של חיות שחיות בים הם אינם מקבלים טומאה, ויש גם מחלוקת מהו מעמדו של כלב הים מפני שהוא לפעמים בורח מהים אל היבשה, ואז לא בטוח שאפשר ממש להגדיר אותו כחלק מהים (משנה כלים יז,ג). צד נוסף של החיבור של הדגים עם הים הוא שהדגים לא עוצמים עיניים, אלא הם תמיד עם עיניים פקוחות. באופן כללי, התפיסה של הדגים ושל הים היא של טהרה, ולכן למשל נוהגים לאכול על דרך הסוד דגים בשבת, וגם במקומות שהיו אוכלים בהם בעיקר עופות, עדיין היו מקפידים לאכול דגים – לא מפני שהם בהכרח מעדן גדול, אלא בשל צד הסוג והטהרה שיש בהם. וזהו לשון של אליהו הנביא שלפני שהוא נולד הוא היה בבחינת **"אשר עמדתי לפניו"**, שעמידה היא בחינת ביטול, כידוע בענין תפלת שמונה עשרה שמתפללים אותה דווקא בעמידה מהאי טעמא, שמכיוון שזו תפילה שבה האדם נמצא לפני ה' והוא מתבטל אליו, הוא צריך לעמוד. באותו אופן, גם כאשר הנשמות נמצאות בביטול גמור ושלם לקב"ה הוא בבחינת עמידה מולו.

לידת הנשמות - צורך עלייתן

והנה משם, ממדרגת הים ירדו הנשמות בבחינת ארץ העליונה, והוא ענין לידת הנשמות, כמו שכתוב בפרי עץ חיים על הפסוק **"ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים"** (שמות יד, כט), כלומר שיש את מדרגת היבשה והאדמה שנמצאת בתוך

האמירה 'אשר עמדתי לפניו' היא אמירה שכל אדם יכול לומר אותה מפני שנשמתו של כל אחד עמדה לפני ה', אבל לא כל אדם זוכר את המעמד הזה. מעין זה דרשו על הפסוק **"הביאני המלך חדריו, נגילה ונשמחה בך"** (שיר השרים א, ד): משום ש"הביאני המלך חדריו", משום שנשמתו של האדם עמדה פעם לפני הקב"ה, אז גם בתוך העולם הזה הוא יכול להיות בבחינת **"נגילה ונשמחה בך"**. זאת אומרת שאדם יכול להבין דברים שנוגעים לקב"ה גם בתוך העולם הזה, מכיוון שבשורשו הוא כבר מכיר את העניין, למרות שהוא לא זוכר בפועל את המעמד. ואותו דימוי הוא גם כן עניין צרור החיים שנזכר גבי דוד, שם הביטוי הוא **"והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים"** (שמואל א כה, כט), ונקרא בשם צרור, דהיינו שכמו על דרך משל דבר הנקשר, שהוא בלתי מופרד ליש ודבר בפני עצמו כלל. הנפש כביכול רק נמצאת בתוך האדם, אבל עם צרור החיים הם נמצאת ביחס של 'צרורה', כלומר חלק של ממש מצרור החיים. וכמו כן הנשמות בעודם שם לפני ה' הם בבחינת ביטול בתכלית ממש, והיו לאחדים ממש עם אלוקות.

ונקראים הנשמות על שם זה 'נוני ימא', דגי הים, דהיינו כמשל הדגים שהם לאחדים עם הים וכל חיותם הוא ממנו, שהרי לא יוכלו להתקיים בלתי מים כלל. וכך הנשמות כשהם שם אינן בבחינת פירוד כלל ממקורן, שהם מיין עילאין הנזכרים לעיל. מכיוון שהדג כמעט נושם את הים הוא מוגדר כחלק מהים, ולמרבה הפלא יש לכך אפילו השלכות הלכתיות.

כדי להתלבש אחר כך בגופות בעולם הזה. ועם היות כי הוא ירידה עצומה, מכל מקום הוא צורך עלייה גדולה ונפלאה, דהיינו שעל ידי התלבשות זו דווקא יגיעו למדרגה נפלאה ביותר מכמו שהיו תחלה. וכמו שנזכר במשל הנזכר לעיל, שהמים הבוקעים דרך הארץ דייקא נקראים מים חיים, וגדלה מעלתן הרבה מכמו שהיו תחלה במקורן באוקיינוס, שלא היו נקראים חיים כלל (וגרועים מהם גם כן לענין הדין שפסולין לקדש בהן מי חטאת ולטהרת זבים ומצורעים, כדתנן במסכת פרה ובמקוואות). וכך הוא ענין עילוי הנשמה על ידי התלבשותה בגוף. וביאור העניין, הנה יש שתי בחינות אהבות: "בכל נפשך" ו"בכל מאדך".

הצינור מחייה את שניהם, אבל כבר יש לו דמות משלו. כאשר הוא נולד ויוצא מהאם הוא מפסיק להיות חלק מהמכלול שלה, ואז ה'אני' שלו ניכר באופן נפרד ועצמאי. הצד השני של העניין הוא מעין מה שאיוב אומר על תקופת ההיריון: "מי יתנני כירחי קדם... בהלו נרו עלי ראשי" (איוב כט, ב-ג), ושעל כך אמרו חז"ל ש"אין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים" (נידה ל, ב). לפני שהתינוק נפרד מאימו הוא בשלמות גמורה ואין לו שום בעיות ודאגות, וכל ההשגות שלו הן בתכלית הטהרה. אבל כאשר הוא נולד, כאשר הוא מקבל 'אני' משלו הוא גם מתחיל להתמודד בעצמו עם כל הצרות, עם הבעיה המרכזית ש"אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז). זאת אומרת שכל עוד שהוא מתחיל להיווצר אז אין לו הוויה עצמאית, אבל הצד השני של המטבע הוא שאין צרות ובעיות; כשהוא נולד הוא מגלה בעל כורחו שהוא בריה עצמאית, ואז הוא צריך להתמודד עם זה. כך גם כאשר הנשמה מתנתקת ממקורה הראשון, מצרור החיים שהיא דבוקה בו, היא אמנם מוגדרת כעת כהוויה לעצמה אבל היא גם צריכה

מדרגת הים, כדי להתלבש אחר כך בגופות בעולם הזה. הנשמה בעצם עוברת מסלול שמתחיל בבחינת הדגים שבים, שאז היא בבחינת המים העליונים, משם היא יורדת לבחינת מלכות העליונה, ומשם היא יורדת עוד ומתלבשת בתוך הגוף בעולם הזה ומחיה אותם. כל זמן שהנשמה היא במים העליונים, בבחינת צרור החיים, אין לה הוויה עצמית אלא כל הנשמות בטלות ואינן נפרדות ממקורן, כלומר זו לא נשמה פרטית מסוימת אלא רק מעין נשמה בכוח, ורק כאשר היא יורדת לארץ העליונה היא הופכת להיות נשמה מסוימת. היא אמנם עדיין לא הופכת להיות פלוני בן פלוני והיא עוד איננה ממש מכירה את עצמה ואת מעמדה, אבל על ידי צירוף וזיווג של הספירות והכוחות היא הופכת להיות נפש חיים מוגדרת שיש לה 'אני' פרטי, והתהליך הזה הוא לידת הנשמה.

אפשר לראות את התהליך הזה כעיבור רוחני, שדומה לעיבור גשמי: כשתינוק מתחיל להיווצר ברחם אימו הוא עוד איננו מוגדר כהוויה עצמאית. רק בשלב מאוחר יותר הוא כבר מוגדר כעובר, שאמנם הוא עדיין חלק מאימו ואותו

פרה ובמקוואות (א,ח)). אם כן, המים בדרגת הטהרה הגבוהה ביותר הם דווקא מי המעיין, והם זוכים למעלה הזו משום שהם עוברים דרך הארץ התחתונה, שאמנם היא למטה מדרגת הים אך בכל זאת מים שעוברים בה מגיעים לדרגה גבוהה יותר.

וכך הוא ענין עילוי הנשמה על ידי התלבשותה בגוף. הצמח צדק משווה בין מעלתם של מי המעיין לבין מעלתה של הנשמה לאחר שהיא יורדת לעולם הזה, אבל לכאורה לא ברור מה היתרון שיש לנשמה דווקא כאן, ולאחר שהיא כבר איננה צרורה בצרור החיים. כיצד בכלל יכול להיות שהיא תגיע למדרגה גבוהה יותר, ומדוע שהעלייה הזו תתרחש דווקא בעקבות הקשר והחיבור עם הגוף? הרי הירידה של הנשמה לדרגת החיבור עם הגוף איננה מתבטאת רק בכך שהגוף מושך אותה למטה, שהרי יכול להיות גם אדם שיש לו גוף קדוש, אלא הירידה קשורה לכך שלגוף יש מגבלות מצד היכולות שלו בעצמו, גם אם הוא איננו טמא ומסואב, ולכן מעצם הגדרתו הוא עוצר וחוסם את הנשמה.

אהבת "בכל נפשך"

וביאור העניין, הנה יש שתי בחינות אהבות באהבת ה': **"בכל נפשך"** ו**"בכל מאדך"** (דברים ו,ה). אגב, בניגוד לשני הביטויים הללו, **"בכל לבבך"** איננו מתפרש כמדרגה של אהבה אלא כהיקף שלה, וכמו שחז"ל דורשים: **"בשני יצריך"** (משנה ברכות ט,ה). זאת אומרת שכאן הדרישה היא שהאדם יאהב את הקב"ה

להתמודד עם כל הבעיות שלא היו לה בשלבים הקודמים.

כעת, כשהנשמה מוגדרת לעצמה אז היא יכולה להיכנס אל הגוף ולהתקשר אליו, ולא זו בלבד אלא לחיות איתו בסימביוזה, כלומר ביחסים כאלו שהיא משפיעה עליו והוא משפיע עליה. זאת אומרת שכעת הנפש יכולה לחיות במעין שותפות עם הגוף – דבר שהיא לא הייתה יכולה לעשות במדרגות הקודמות, מפני ששם היא בכלל לא הייתה יכול להתייחס אל הגוף. כשהנשמה מגיעה לדרגה כזו היא מתחילה ליצור יחסים וקשרים ולקבל את מהותה ואופייה, האם האדם יהי חכם או טיפש, עני או עשיר, וזהו השלב של לידת הנשמה.

ועם היות כי הוא ירידתה של הנשמה עד למצב כזה שהיא מתלבשת בגוף היא ירידה עצומה, מכל מקום הוא צורך עלייה גדולה ונפלאה, דהיינו שעל ידי התלבשות זו דווקא יגיעו למדרגה נפלאה ביותר מכמו שהיו תחלה, כלומר הנשמה יורדת לתוך הגוף מפני שזו ירידה שהיא צורך עלייה. וכמו שנזכר במשל הנזכר לעיל שהמים הבוקעים דרך הארץ דייקא הם נקראים מים חיים, ולמרות שמי הים הם המקור של מי המעיין ולמרות שהם מים רבים אדירים, הם עדיין בדרגה נמוכה ממי המעיין, וגדלה מעלתן הרבה של מי המעיין מכמו שהיו תחלה במקורן באוקיינוס, שלא היו נקראים חיים כלל. (ולא זו בלבד שמי האוקיינוס לא נקראים מים חיים, אלא שאף גרועים מהם גם כן לענין הדין שפסולין לקדש בהן מי חטאת ולטהרת זבים ומצורעים, כדתנן במסכת

בחינת 'בכל נפשך' הוא כמו שכתוב: "נפשי אויתיך" כו', דהיינו כמו שהאדם אוהב חיי נפשו כך יש לו לאהוב להקב"ה, שהוא צור חיינו. דהיינו שהוא יתברך מחיה כל העולמות על ידי שמתלבש בתוכן בבחינת ממלא כל עלמין. וכמאמר "ואתה מחיה את כולם", דהיינו בחינת מלכות יתברך שבאצילות, שמתלבשת בבריאה, יצירה, עשייה להחיותן, ובכל נברא בפרט ממש, וגם מחיה אותם על ידי שהוא גם כן סובב כל עלמין. והנה בחינת מים דוכרין הנזכר לעיל שמשם שרש הנשמות, הוא בחינת סובב ומקיף כמשל הים שמקיף להארץ. וזהו ענין "בכל נפשך", שהאדם מתאוה ותאב לאור אין סוף ברוך הוא שהוא חיי החיים האמיתיים, להמשיכו בקרבו כו'. וכמו שהייתה הנשמה קודם ירידתה בגוף, שהייתה צרורה בצרור החיים כנזכר לעיל, לכך גם עתה אחר ירידתה בגוף מתאוה היא להמשכת שרשה ומקורה, שהוא נפשו וחיים האמיתיים של נשמתו כו'.

אך בחינת "בכל מאדך", הוא אהבה רבה וגדולה מזו. כי 'מאד' פירוש בלי גבול ותכלית, דהיינו ליכלל באור אין סוף ברוך הוא

המידה שהוא מואס בעצמו. על כל פנים, אדם אוהב את עצמו מתוך אנוכיות גדולה או קטנה, לא מפני שכך הסבירו לו אלא מפני שהוא פשוט אוהב את עצם החיים. באותו אופן, אהבת האדם לקב"ה היא באותה המידה, מכיוון שהיא נובעת מתוך אהבתו העצמית של האדם.

דהיינו שהוא יתברך מחיה כל העולמות על ידי שמתלבש בתוכן בבחינת ממלא כל עלמין, וכמאמר "ואתה מחיה את כולם" (נחמיה ט, ו), דהיינו בחינת מלכות יתברך שבאצילות, שמתלבשת בעולמות התחתונים בבריאה, יצירה, עשייה להחיותן, והחיות האלוקית מתלבשת גם בכל נברא בפרט ממש, ובנוסף לכך גם מחיה אותם על ידי שהוא גם כן סובב כל עלמין. והנה בחינת מים דוכרין הנזכר לעיל שמשם שרש הנשמות, הוא בחינת סובב ומקיף כמשל הים שמקיף להארץ. וזהו ענין "בכל נפשך", שהאדם מתאוה

בכל מדרגות לבבו, מתוך כל הפרטים של לבבו, אבל "בכל נפשך ובכל מאדך" אלו שתי דרגות שונות של האהבה. ומסברי הצמח צדק: בחינת 'בכל נפשך' הוא כמו שכתוב "נפשי אויתיך" כו' (ישעיהו כו, ט), דהיינו כמו שהאדם אוהב חיי נפשו כך יש לו לאהוב להקב"ה, שהוא צור חיינו. האדם איננו צריך שילמדו אותו לאהוב את עצמו, והוא איננו זקוק להסברים ולצידוקים לעניין, מפני שזהו עניין מהותי ופנימי לעצמו. מעין הוכחה לעניין יש בפסוק "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח), שכביכול מניח שעל האהבה העצמית של האדם אין צורך לדבר, ולכן הציווי הוא רק על ציווי הרע באותו האופן שבו האדם אוהב את עצמו. אמנם, מסופר על רבי אחד שתהה על הפסוק: הרי אדם צריך למאוס את עצמו, אז באיזה מובן הוא צריך לאהוב את חברו כמוהו? והוא ענה, שאדם צריך לאהוב את חברו באותה

מבחינה מסוימת, האהבה הזו היא אהבה אגואיסטית לגמרי. יש אנשים שבטיפשותם חושבים שהם חיים כאשר הם אוכלים ושותים, אבל אנשים חכמים יותר מבינים שעדיף להם לא לקבל חיות מצינור קטן ודק אלא ממקור החיים בעצמו. זוהי למעשה המהות של אהבת "בכל נפשך": סתם כך האדם מרגיש רק ניצוץ קטן מכוחות הנפש, אבל האהבה הזו גורמת לו להגיע לאהבה העצמית בכל כוחות נפשו, ועל ידי כך הוא מגיע למקור חייו. מכיוון שהנשמה במקורה כבר הייתה דבוקה במקור החיים, יש לה מעין זיכרון עמום של החוויה הזו; ומשום כל זאת, הגעגוע של האדם לאלוקות מתבטא בגעגוע לחיי נפשו, בגעגוע לחוש את נפשו בתכלית החיים. יוצא, שזו אהבה שמבטאת את השאיפה של הנשמה שירדה לעולם הזה לשוב ולהיות צרורה בצרור החיים, זו ההשתוקקות לחזור לדרגת החיים השלמה והעליונה שהיא כבר הייתה בה.

אהבת "בכל מאדך"

אמנם, אין זו הדרגה העליונה של אהבת ה', שכן זו אהבה שמבוססת על "ואני קרבת אלוקים לי טוב" (תהילים עג, כח), זו אהבה שמבוססת על כך שהיא עושה טוב לאדם והיא מסבה לו עונג, שהרי כעת הוא איננו חש רק ניצוץ של החיים אלא הוא יכול לחוש אותם במלואם. אך המדרגה השנייה היא בחינת "בכל מאדך", שהוא אהבה רבה וגדולה מזו. כי 'מאד' פירוש בלי גבול ותכלית, ה'מאד' הוא זה שמעבר, דהיינו ליכלל באור אין סוף ברוך הוא

ותאב לאור אין סוף ברוך הוא שהוא חיי החיים האמיתיים, להמשיכו בקרבו כו'. וכמו שהייתה הנשמה קודם ירידתה בגוף, שהייתה צרורה בצרור החיים כנזכר לעיל, לכך גם עתה אחר ירידתה בגוף מתאוה היא להמשיכת שרשה ומקורה, שהוא נפשו וחיים האמיתיים של נשמתו כו'.

הנקודה שאהבת ה' של "בכל נפשך" היא איננה אהבה למישהו חיצוני, אלא זו אהבה של האדם של עצמו בתכלית העומק, והיא נובעת מתוך ההבנה שחיי נפשו נובעים ויונקים מהקב"ה. זו איננה אהבה תיאולוגית וזו איננה אהבה שבה אדם מתהלך בעולם ובסופו של דבר מגיע לקב"ה, אלא זו אהבה שנובעת מתוך החיפושים של האדם את נפשו שלו, ומתוך גילוי של מדרגת החיים העליונה שלו. אפשר לדמות את האהבה הזו לאדם שמרגיש שהוא נחנק, ויש עוד מעט אוויר שהוא יכול להגיע אליו; בנקודה כזו הוא לא יחשוב ולא יעשה חשבון אם כדאי לו להגיע אליו, אלא הוא מיד ינסה לפרוץ את המיצרים בדרך אל האוויר. באותו אופן, לפעמים קורה גם לאדם שיש לו נקודה שבה הוא מרגיש שהחיים של קטנים ומצומצמים, ואז הוא יחפש את מקור החיים שלו, וכשהוא יגיע אליו – כלומר לקב"ה – הוא יוכל לשאוף עמוק ולהירגע. זאת אומרת שהנקודה שאליה אותו אדם מגיע היא איננה השאלה האם הוא חי חיים טובים או רעים, האם הוא צדיק או רשע, אלא זו נקודה שבה הוא מרגיש חנוק והוא פשוט רוצה להמשיך לחיות, לחיות יותר.

עצמו, שהוא למעלה מעלה מהארתו הנשפלת בבחינת ממלא וסובב. דהיינו כענין שיהיה לעתיד, "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", פירוש: אפילו לבחינת חיי העולמים כולם, שהוא בחינת ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין הנזכר לעיל, יהיה מנוחה ושביטה ועילוי על ידי גילוי עצמות אור אין סוף ברוך הוא, דקמיה עצמותו כולם שוים.

כמאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם, ומשנברא" כו' בשווה ממש. כי התחלקות דבחינת ממלא וסובב אינו שייך אלא בבחינת השתלשלות שבעשרה מאמרות נברא העולם, הוא בחינת ממלא כל עלמין, שנתחלקו לעשרה מאמרות: "יהי רקיע" בפני עצמו, "תדשא הארץ" בפני עצמה. והיינו מצד התחלקות האותיות עליונות, אבל כללותם הוא רק מאמר אחד, והוא מאמר "בראשית", דהיינו בחינת חכמה שבמלכות בחינת סובב כל עלמין. וגם הוא נקרא מאמר, על שם שהושפל מאחדות האמיתי להיות מקור לבחינת כח הפועל בנפעל, מה שאין כן מהותו ועצמותו יתברך הוא למעלה מעלה מזה, שאין ערוך כלל כל העולמות לגבי עצמותו יתברך.

העולם, ואתה הוא משנברא העולם כו', וזה בשווה ממש (פרקי דרבי אליעזר ג). מסופר שאמרו פעם לרבי אחד שלהיות צדיק זו תאוה כמו כל התאוות, ואותו רבי ענה לו שזה אכן כך, אלא שכדי להגיע לתאוה הזו צריך קודם לשבור את כל התאוות האחרות. למה בעצם הוא התכוון? הרמב"ם כותב שכשם שהעיוור איננו יכול להשיג מהו צבע והחירש איננו יכול להשיג מהו צליל, כך מי שדבוק בחיי הגוף איננו יכול להשיג את תענוגי הנשמה (רמב"ם, הקדמה לפרק 'חלק'). זאת אומרת שאין כאן עונש או גזירה מלמעלה על מי שדבק בחיי הגוף, אלא יש כאן מום והגבלה מהותית: מי שחי בעולם המושגים של הגוף איננו יכול להשיג את המושגים של עולם הנפש. לכן, כדי שאדם באמת יוכל להפוך להיות צדיק אין עניין בכך שהוא ילחם לשבירת תאוות הגוף, אלא הוא צריך להגיע לתפיסה מסוימת ולעולם מושגים מסוים של מהו טוב.

עצמו, שהוא למעלה מעלה מהארתו הנשפלת בבחינת ממלא וסובב. אהבת 'בכל נפשך' מבוססת על ההתגלות של הקב"ה בעולם ועל החיים שהוא שולח לתוכו בבחינות של ממלא וסובב כל עלמין, אבל אהבת 'בכל מאדך' היא שנוגעת למדרגה שהיא גבוהה יותר ממדרגת העולם בכללו. דהיינו כענין שיהיה לעתיד, "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (משנה תמיד ז, ד), פירוש: אפילו לבחינת חיי העולמים כולם, שהוא בחינת ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין הנזכר לעיל, יהיה מנוחה ושביטה ועילוי על ידי גילוי עצמות אור אין סוף ברוך הוא, דקמיה עצמותו כולם שוים. לעתיד לבוא תהיה שבת לבחינת חיי העולמים, כלומר תהיה בחינת שביטה וביטול לא רק לעולמות בעצמם שהם עניין קטן ובטל, אלא גם שורש חיי העולמות יתבטל למאור, כמאמר "אתה הוא עד שלא נברא

מאמרות שבהם נברא העולם, הוא בחינת הכוח שממלא כל עלמין ומחיה העולם מתוכו, שנתחלקו השפע לעשרה מאמרות: "יהי רקיע" (בראשית א, ו) בפני עצמו, "תדשא הארץ" (בראשית א, יא) בפני עצמה וכן הלאה. והיינו ההתחלקות למאמרות שונים היא מצד התחלקות האותיות עליונות, שהם למעשה כוחות עליונים שמורכבים יחד והופכים למאמרות. אבל כללותם הוא רק מאמר אחד, והוא מאמר "בראשית", דהיינו בחינת חכמה שבמלכות בחינת סובב כל עלמין. כלומר במאמר 'בראשית' כלולים כל העולמות, ואחר כך הם מתפרשים ומתפרטים בשאר המאמרות. מהבחינה הזו 'בראשית' הוא מעין נקודת המוקד שממנה שמשתברת לכך וכך מאמרות, כמו קרן אור שפוגעת במנסרה ומשם מתחלקת לכך וכך גוונים.

ואמנם, גם 'בראשית' הוא נקרא מאמר, על שם שהושפל מאחדות האמיתי להיות מקור לבחינת כח הפועל בנפעל. זאת אומרת שלמרות ש'בראשית' הוא מאמר כולל והוא עדיין מעבר לעולם, בכל זאת הוא כבר משהו שמתייחס לקיום של העולם. באותו אופן, גם סובב כל עלמין הוא מעבר לכל העולמות, אבל בסופו של דבר מצד הגדרתו הוא מתייחס לקיומם. מה שאין כן מהותו ועצמותו יתברך הוא למעלה מעלה מזה, שאין ערוך כלל כל העולמות לגבי עצמותו יתברך. הצמח צדק למעשה מנסה להסביר שמדרגת האינסוף הוא מדרגה כזו שגם חיי החיים, המדרגה של ראשית העולמות שהיא בעצמה מחוץ לעולמות – אפילו היא נחשבת לאין לגבי

לדוגמה, כאשר גומלים תינוק ומעבירים אותו מסוג אחד של אוכל לסוג אחר, אז הוא צריך להתגבר וללמד את החך שלו שיש עוד סוג של אוכל כדי שהוא לא פשוט יפלוט אותו החוצה; ובאותו האופן, כל עוד הוא לא ילמד את עצמו את זה, הוא לא יוכל להגיע למדרגה אחרת של אוכל.

אמנם, מהצד השני להיות צדיק זו אכן תאוה, ולא זו בלבד אלא זו תאוה שהיא גדולה ויתירה מכל שאר התאוות, שכן היא כוללת בתוכה את כולן. באותו אופן מוסבר שכל התענוגות שיש בעולם הזה הם למעשה שברים וחלקיקים של התענוג העליון, ומבחינה מסוימת מי שרוצה להשיג אותו הוא בעל תאוה גדול. יוצא, שאדם שרוצה להגיע לחיי החיים בעצם רוצה לחיות באינטנסיביות גדולה הרבה יותר מזה שרוצה להשיג את השברים והדמיונות של העולם הזה.

אלא שיש בחינה אחרת שהיא מדרגת האינסוף, שהיא אפילו מעל למדרגת חיי העולמים, ובה קיום העולם והיעדרו שווים זה לזה. לכן, לא רק שהעולמות חדלים מלהתקיים בה, אלא גם שורש ומקור העולמות שממנו הם יונקים מגיע לידי ביטול. מי שהוא בבחינת האהבה של 'בכל מאודך', איננו שואף להגיע לתענוג של חיי החיים, אלא הוא שואף להגיע למדרגת האינסוף, למדרגת העצמות האלוקית שבה אין אפילו מושג של קיום ההווה, ולכן גם אין משמעות אפילו להווייתו עצמו.

כי התחלקות דבחינת ממלא וסובב אינו שייך אלא בבחינת השתלשלות שבעשרה

ולזאת ענין אהבת "בכל מאדך" היינו התשוקה הנפלאה להיכלל ולהבטל באור אין סוף ברוך הוא עצמו שלמעלה מבחינת סובב וממלא, והוא ענין למסור נפשו באחד. ואהבה זו אי אפשר להנפש להגיע אליה כי אם על ידי ירידתה והתלבשותה בגוף דווקא בעולם הזה, שלפי שהגוף מסתיר מאד לכן על ידי זה דווקא תבוא הצעקה הנפלאה בבחינת מאד ממש.

ה'אנוכיות דקדושה' של "בכל נפשך", ולכן הוא מוכן לוותר על כל הווייתו ואפילו על גן העדן שלו.

ואהבה זו של מסירת הנפש באחד אי אפשר להנפש להגיע אליה כי אם על ידי ירידתה והתלבשותה בגוף דווקא בעולם הזה. אפילו נפשו של אליהו הנביא בשעה שהיא צרורה בצרור החיים היא איננה יכולה לבטל את כל עצמותה. היכולת לבטל את המהות העצמית מקצה לקצה היא מעבר לטבע של כל הוויה, לא רק מעל השכל האנושי אלא מעל כל שכל באשר הוא, מכיוון שלביטול העצמי אין הסבר מתוך הדבר. משום כך, אפילו המלאך העליון ביותר שבטל לרצון האלוקי איננו מסוגל למסור את נפשו במובן הזה.

בכדי להבין את ההבדל בין הביטול לבין מסירות נפש, אפשר לקחת את הדוגמה של היד: היד של האדם בטלה אליו בביטול גמור, והיא לעולם איננה מתנגדת להוראות שהיא מקבלת והיא לעולם איננה מסרבת למלא את רצונו של האדם. יחד עם זאת, היד איננה יכולה למסור את עצמה עבור האדם, גם אם היא מאוד תרצה בכך, ולא מפני שהיא לא בטלה לאדם אלא מפני שאין לה אפשרות לבטל את המהות העצמית שלה. מי שיכול 'למסור את נפשה' של היד הוא דבר שהוא חיצוני לה – האדם, במובן זה שרק הוא

מהותו ועצמותו של הקב"ה. ולכן, למרות שהקב"ה מחיה את כל העולמות, המדרגות הללו הן חסרות ערך לעומתו, וכאמור לעיל אין בו כל שינוי מלפני שנברא העולם לאחר שהוא נברא.

ולזאת ענין אהבת "בכל מאדך" היינו התשוקה הנפלאה להיכלל ולהבטל באור אין סוף ברוך הוא עצמו, שלמעלה מבחינת סובב וממלא, והוא ענין למסור נפשו באחד. יוצא, שאהבת 'בכל מאדך' היא איננה דרגה שבה האדם רוצה עוד חיים, אלא הוא דווקא איננו רוצה בעוד חיים משום שהוא רוצה את הקב"ה בעצמו; והוא יודע שאם הוא רוצה את הקב"ה בעצמו, אז עליו לאבד את חייו – ולא רק בדרגתם התחתונה, אלא בדרגתם העליונה, וזהו העניין של מסירות נפש.

למעשה, גם בתוך מסירות נפש מדובר על כמה מדרגות. מדרגה אחת היא מסירות של הגוף, במובן זה שאדם מוכן למסור את גופו ולהיהרג על מנת להגיע למשל לחיי העולם הבא, או בניסוח אחר: הוא מוכן לבטל את חיי גופו על מנת להגיע לדרגה עליונה יותר של נפשו. אבל מדרגה אחרת, שהיא מסירות נפש באחד, היא כזו שהאדם רוצה לבטל גם את נפשו, ובה האדם בעצם אומר: 'אני רוצה להגיע לקב"ה, ולכן לא רק שאני מוכן לתת את גופי אלא אני מוכן לתת את נשמתי'. זוהי למעשה בחינה שבה אדם מבטל אפילו את

יכול להגיע אליה. גם הגוף הוא כביכול סכר להתגלות הנשמה, הוא מונע ממנה להתגלות כפי שהיא, ומכיוון שהנשמה בכל זאת רוצה להתגלות היא צריכה לדחוק את עצמה דרך הגוף, וממילא נוצרים בה כוחות שלא היו בה לפני כן, כשהיא הייתה בשובה ונחת.

יכול להחליט שהוא מקריב אותה בכדי להציל את חייו. באותו אופן, אפילו העולמות העליונים אינם יכולים למסור את עצמם בשביל הקב"ה.

מדוע אם כן דווקא לאחר שהנשמה יורדת לתוך הגוף היא מסוגלת לכך? שלפי שהגוף מסתיר מאד, לכן על ידי זה דווקא תבוא הצעקה הנפלאה בבחינת מאד ממש. הגוף הוא למעשה מעין סכר: כאשר בונים סכר בתוך נהר, הוא מאפשר למים להתגבר ולבנות עוצמה שהנהר כשלעצמו לא היה

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

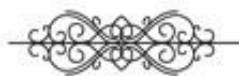

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

תלמידי הרב שטיינזלץ
תשס"ח-תשס"ט